

Opinnäytetyö (AMK)

Esittävä taide

Sirkus

2017

Nora Luoto

YHDESSÄ LEIKIMME, YHDESSÄ OPIMME

Sirkusohjaajan keinoja ryhmän oppimisen sekä ryhmäkoheesion edistämiseksi

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävä taide | Sirkus

2017 | 37

Minna Karesluoto

Nora Luoto

YHDESSÄ LEIKIMME, YHDESSÄ OPIMME

Sirkusohjaajan keinoja ryhmän oppimisen sekä ryhmän koheesion edistämiseksi

Opinnäytetyö tutkii yhdessä tekemisen merkitystä sirkuksessa. Mikä merkitys peleillä ja leikeillä on uuden oppimisessa ja mitä keinoja sirkusohjaajalla on käytössään ryhmän koheesion edistämiseksi. Tutkin ryhmänohjaajan sekä ryhmän jäsenten roolia ryhmän toiminnan kannalta. Pohdin sirkusharrastuksen yhdessä tekemisen vahvuuksia ryhmän koheesion ja oppimisen kannalta. Tutkimusmenetelmänä on omakohtaisen kokemuksen ja kirjallisuuden lisäksi kysely eri alojen opettajille siitä, kuinka he toteuttavat ryhmänohjausta käytännössä. Olen analysoinut vastausten yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ja näistä koonnut johtopäätökset.

Tutkimus osoittaa, että hyvät vuorovaikutustaidot sekä ohjaajan että jäsenten välillä näyttävät olevan edellytys onnistuneen ryhmän toiminnan kannalta. Yhdessä tekeminen, pelaaminen, luovuus ja leikkiminen näyttävät vahvistavan oppimista. Ohjaajan kokemus erilaisista ryhmistä vaikuttaa siihen, kuinka paljon keinoja hänellä on käytössään ryhmän koheesion edistämiseksi. Jatkossa olisi kiinnostavaa tutkia sirkusopettajan toiminnan merkitystä yksilön näkökulmasta. Opinnäytetyötutkimus on tarkoitettu sekä sirkusryhmän että muiden alojen ryhmänohjaajille sekä kaikille ryhmän toiminnasta kiinnostuneille.

ASIASANAT:

Ryhmä, koheesio, oppiminen, ryhmänohjaus, leikki ja luovuus.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Performing arts, circus

Spring 2017 | 37 pages

Nora Luoto

WE PLAY TOGETHER, LEARN TOGETHER

The circus instructor's ways to promote group learning and the cohesion of the group

This thesis deals with the activities of the group in both the circus group and other groups. I studied the role of the group leader and group members for the group's performance. I look at the ways the group leader has access to the cohesion of the group and to promote the learning of the members of the group. I contemplate the importance of working together for the group's activities and learning. I will also discuss the significance and strength of the circus games, plays and creativity for the cohesion of the group. As a source I use my own experience from the point of view of a circus group leader and a member. I also use interviews of group leaders.

As a conclusion, the good interaction skills between the supervisor and the members for a successful group activity are a prerequisite for a well-functioning group. Adapting to a new group, editing the lessons for groups of different sizes, and the status quo of the instructor helps to succeed in the group. The importance of play, and coaching is also important in promoting learning. The thesis research is intended for group leaders as well as for group leaders in other fields and for those interested in the group's activities.

KEYWORDS:

Group, cohesion, learning, group leadership, play and creativity

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 RYHMÄ JA SEN PERUSTEHTÄVÄT	7
2.1 Ryhmän koheesio ja kehitysvaiheet	7
2.2 Turvallinen ryhmä	10
2.3. Suhde avustajaan sirkuksessa	11
2.4 Hyvin toimiva ryhmä	13
3 RYHMÄN JÄSENTEN ROOLIT JA TEHTÄVÄT	14
3.1 Ryhmän ohjaajan tehtävät	15
3.2 Ryhmän jäsenten tehtävät	16
3.3 Ryhmän ohjaus sirkuksessa	17
4 OPPIMINIEN SIRKUKSESSA	19
4.1 Oppiminen ryhmässä ja ryhmän tuki	20
4.2 Ryhmänohjaajan merkitys oppimisen edistäjänä	22
4.3 Toimiva tuntirakenne	23
5 SIRKUKSEN PELIT, LEIKIT JA OPPIMINEN	24
5.1 Sirkuksen pelit ja leikit	25
5.2 Luovuus ja luonteenvahvuudet	26
6 KOKEMUKSIA RYHMÄNOHJAUksesta	27
7 POHDINTA	34
LÄHTEET	36

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tutkii leikkien, pelien ja yhdessä tekemisen merkitystä oppimisessa ja ennen kaikkea sirkusohjaajan roolia ryhmän vetäjänä ryhmän koheesion ja oppimisen edistämiseksi. Käsittelen sirkusohjaajan sekä ryhmän jäsenten roolia ja merkitystä sirkusryhmässä.

Lähestyn aihetta sosiaalipsykologian ja sirkusammattilaisen näkökulmasta. Sosiaalipsykologiassa ihminen nähdään sosiaalisena ja kognitiivisena, empatiaa tuntevana olentona. Lisäksi minua on aina kiinnostanut ihmisten sosiaalinen toiminta. Työni aihetta perustelee se, että sirkusalan, kuten myös tanssi- ja teatterialan osaamistarpeet ovat tulevaisuudessa yrittäjyyden lisäksi vuorovaikutustaidoissa ja pedagogisessa osaamisessa (Oinaala 2013, 6).

Pohjustan ryhmän toimintaa teoreettisesta näkökulmasta ja tutkin ryhmäkäytöstä sirkusharrastuksessa. Käytän lähteenäni omaa kokemustani sirkuksesta ryhmän ohjaajana sekä jäsenenä. Olen aloittanut sirkusharrastuksen 6-vuotiaana ja olen ohjannut 14-vuotiaasta lähtien sekä sirkus-, tanssi- ja erilaisia harrasteryhmiä. Olen ollut nuoresta asti innostunut sirkuksesta ja nyt ammattilaisena näen harrastuksen myös ohjaajan silmin. Pohdin kokemusteni avulla mitkä seikat vaikuttavat ryhmän toimintaan ja oppimiseen. Hyödynnän lisäksi kokemuksia sirkusopiskelusta Taideakatemian sirkuslinjalla, sillä työskentelyyn kuuluvat ryhmätyöt, pelit, leikit, fyysinen kanssaharjoittelu, kosketus toisiin sekä erilaisten esitysten valmistaminen.

Pohdin sirkusohjaajan merkitystä ryhmän koheesion sekä oppimisen kannalta. Kiinnitän huomiota lähinnä niihin keinoihin ja toimintoihin, millä ohjaaja voi vaikuttaa positiivisesti ryhmän koheesioon ja oppimiseen. Näitä keinoja ovat esimerkiksi yhteishenkeä nostattavat pelit ja leikit.

Otan esiin ryhmän toimintaan liittyviä tekijöitä kuten ryhmässä oppimisen sekä miten tämä vaikuttaa yksilöön ja tämän sosiaaliseen kehitykseen. Käsittelen sitä mitkä tekijät vaikuttavat ryhmän koheesion muodostumiseen ja mitkä tekijät saattavat estää sen syntymisen. Esittelen lyhyesti ryhmän kehitysvaiheet. Luetteloin ryhmän ohjaajan sekä sen jäsenten keskeiset tehtävät ryhmän toiminnan onnistumisen kannalta. Lisäksi pohdin mitkä ohjaajan keinot edistävät ja mitkä puolestaan saattavat estää ryhmän toimintaa.

Pelit ja leikit nähdään nykyisen oppimiskäsityksen mukaan tärkeässä roolissa uuden opettelussa. Tutkin niiden merkitystä sirkuksessa. Sirkuksessa pelejä, leikkejä ja yhdessä tehtäviä harjoituksia on paljon, joten tutkin näiden vaikutusta oppimiseen teorian sekä oman kokemukseni avulla. Myös luovuus ja monet itseilmaisun keinot kuuluvat sirkukseen joten pohdin näiden merkitystä ryhmän koheesion ja oppimisen kannalta. Esittelen sirkuksen pelien, leikkien ja luovuuden merkitystä ryhmän ja yksilön oppimisessa.

Esittelen lisäksi sirkusopettajan, tanssiopettajan sekä erityisopettajan vastauksia kyselyyn ryhmänohjaukseen liittyvistä kysymyksistä. Tutkin ja kokoan yhteen ryhmänohjaajien vastausten yhtäläisyydet niistä keinoista, mitkä edistävät ryhmässä oppimista sekä auttavat ryhmän koheesion muodostumiseen.

Työni on tarkoitettu kaikille ryhmän ohjaajille ja niille, jotka ovat kiinnostuneita ryhmän toiminnasta. Työni on apuväline sirkusohjaajille ja muille ryhmänohjaajille, kuinka luoda hyvä yhteishenki ja tekemisen meininki tunneille leikkien varjolla.

2 RYHMÄ JA SEN PERUSTEHTÄVÄ

Ryhmiä tarvitaan tekemään sellaisia tehtäviä, joista yksi ihminen ei suoriudu. Hakeudumme ryhmiin halusta kuulua muihin, tavataksemme muita ja päästäksemme yhteyteen muiden kanssa. Tämä auttaa meitä löytämään paikkamme yhteiskunnassa. Etsimme ryhmistä muutosta, helpotusta ja virkistystä elämäämme. (Helkama, Myllyniemi, Liebkind 2010, 256.)

Sosiaalisen älykkyyden tutkija Daniel Goleman (2009) kirjoittaa: ”Ihmiset on luotu toimimaan yhdessä, he pyrkivät luonnostaan samalle aaltopituudelle. Sosiaalista älykkyyttä voi kehittää sekä itsessään että muissa”. Ryhmästä enemmän -kirjassa Kaukkila ja Lehtonen (2007, 13 - 15) sanotaan ryhmän toiminnasta seuraavasti: ”Hyvässä ryhmässä osataan kuunnella toisia, ilmaista tunteita ja erimielisyyksiä, jokaisella jäsenellä on vastuu toisista ryhmän jäsenistä”. Lisäksi mainitaan, että jokaisella ryhmällä on aina jokin yhteinen toiminnan tarkoitukseen liittyvä tehtävä, jota kutsutaan perustehtäväksi. Tunnetavoite kuuluu aina myös tähän ja se pitää ryhmää koossa. Tämä pitää paikkansa ja on tärkeää, että ryhmässä jokainen saa olla oma itsensä.

Ryhmässä opimme, kasvamme ja muutumme. Hyvin toimivassa ryhmässä kaikki sen jäsenet tuntevat ryhmän perustehtävän, jonka ryhmänohjaaja tai muu ryhmän jäsen on heille ohjeistanut. Perustehtävä on ohjaajan tai muuten säännelty ohjeistus, joka toimii ryhmän punaisena lankana. Ryhmä toimii silloin, kun kaikki tavoittelevat ja toimivat ryhmän perustehtävän ja tavoitteen suuntaisesti. Mielestäni sirkusohjaajan tai muun harrasteryhmän ohjaajan tulee ohjata ryhmän toimintaa perustehtävän suuntaan.

2.1 Ryhmän koheesio ja kehitysvaiheet

Ryhmän sisäisiä ystävyysuhteita voidaan käyttää ryhmän kiinteyden eli koheesio mittana. Ryhmän voidaan sanoa olevan kiinteä silloin, kun jäsenyys ryhmässä koetaan tärkeäksi ja arvokkaaksi. Ryhmä on myös kiinteä silloin, kun sen jäsenet pitävät toisistaan ja kun yksilöllä ei ole muita vaihtoehtoisia tapoja saada niitä palkintoja, joita ryhmän jäsenyys tarjoaa. (Helkama, Myllyniemi, Liebkind 2010, 268.)

Jokainen ryhmä noudattaa pääsääntöisesti tiettyä kaavaa tavoitellessaan päämäärää. Olipa se sitten sirkusesityksen valmistaminen harrasteryhmässä tai taiteilijoiden loppugallerian avajaisten lähestyminen, ryhmä käy läpi seuraavat kehitysvaiheet Kaukkilan ja Lehtosen mukaan. (2007, 22- 26.)

1. Muotoutuminen

Ryhmäläiset tukeutuvat tässä vaiheessa ryhmän ohjaajaan ja ovat hänestä riippuvaisia.

2. Kuhertelu

Tukeutuminen muihin ryhmän jäseniin sekä halu tutustua heihin on tässä vaiheessa normaalia.

3. Kiehumien

Ryhmän tehtävä kyseenalaistetaan ja jäsenten väliset ristiriidat yleisiä.

4. Yhteistoiminta

Ryhmän jäsenet hyväksyvät toisensa. Erilaisuus rikkautta, ryhmää arvostetaan ja yhteistyö toimii hyvin.

5. Loppuminen ja ero

Eroahdistus yleistä. Kokemukset aiemmista eroista tulevat pintaan. Jatkoyhteydenpito on mahdollista.

Edellä mainituissa ryhmän kehitysvaiheissa jokaisella ryhmän jäsenellä sekä ohjaajalla on oma roolinsa. On tärkeää, että ryhmä käy kehitysvaiheet yhdessä läpi. Sirkuksessa ja harrasteryhmissä ryhmän kehitysvaiheet käydään usein läpi esitystä valmistettaessa. Kaikki edellä mainitut ryhmän kehitysvaiheet ovat itselleni hyvinkin tuttuja.

Tässä hieman omaa muistelua siitä, miten olen kokenut esitysten valmistamisen ryhmässä uudessa ryhmässä: Työskentely muiden kanssa on aluksi mukavaa ja halu esityksen valmistamiseen on innovatiivinen ja suuri. Uusia tekniikoita pyritään opettelemaan ja tavoitteet asetetaan korkealle uuden ryhmän kanssa. Usein ryhmän jäsenten väliset ristiriidat nousevat esille alun innokkuuden jälkeen jossain vaiheessa. Takapakki on odotettavaa, tunteet ja stressi saattavat nousta pintaan.

Muistan, että varsinkin esityksen ensi-iltaa lähestyttäessä riidat ryhmän jäsenten välillä ja suuret konfliktit tulevat helposti esille. Ryhmän ns. ”ne leppoisimmatkin” jäsenet saattavat huutaa toisillensa pää punaisena, kuinka sen koreografian kuuluikaan mennä,

kun joku steppailee omia askelkuvioitaan. Usein nämä saadaan sovittua ja esitys on valmis viimeistään ensi-illassa ja tällöin ryhmän jäsenten välit ovat usein jo kunnossa. Kun ryhmä on saavuttanut perustehtävän ja suoriutunut kunnialla loppuun tästä, on aika sanoa kyseiselle ryhmälle ns. ”hyvästit”. Esitysten jälkeinen ryhmästä luopuminen on usein iloinen, mutta samalla haikea tapahtuma. Koen itse ryhmän eron tärkeäksi ja tunteikkaaksi prosessiksi, mutta se on ollut aina ryhmän toiminnan kannalta tärkeä osa ja kuuluu ryhmän toimintaan.

Jokainen ryhmän jäsen kokee mielestäni ryhmän kehitysvaiheet läpi omalla tavallaan itsensä ja omien tunteiden kanssa, mutta kuitenkin koko ryhmän kanssa samaan aikaan. Näiden tunteiden kokeminen ryhmässä ei tarkoita sitä, että ryhmä olisi epäonnistunut vaan tämä pätee ryhmän toimintaan. Ryhmässä sekä positiiviset että negatiiviset tunteet ovat mahdollisia. Erityisesti tiivis ryhmä kokee ryhmän kehitysvaiheet, sillä ryhmän koheesio on usein suuri ja se tietenkin vaikuttaa ryhmään sitoutumiseen.

Sirkusryhmässä ja harrastajissa jäsenet ovat usein fyysisesti hyvin lähellä toisiaan. Sitoutuminen ryhmään ja ryhmän jäsenyys koetaan usein tärkeäksi. Mikäli näitä kehitysvaiheita ei koeta ryhmässä, ryhmä saattaa olla löyhästi sitoutunut ja tämä saattaa aiheuttaa vaikeuksia liittyen ryhmän toimintaan. Löyhästi sitoutunut ryhmä ei kuitenkaan aina tarkoita huonosti toimivaa ryhmää. Kehitysvaiheiden läpikäynnissä ohjaajalla on tärkeä rooli ja ryhmä on tärkeää pyrkiä pitämään koossa vastoinkäymistenkin aikana.

Olen itse ollut sekä harrastajana, että ohjaajana kaikissa ryhmän kehitysvaiheissa mukana. Ohjaajan merkitys ryhmän toiminnan kannalta on noussut mielestäni keskeiseen rooliin kehitysvaiheiden läpikäynnin onnistumisen kannalta. Ryhmän ohjaajan tehtävänä on tukea kehitysvaiheiden läpikäynnissä ja auttaa ryhmän jäseniä lamaantumisen ja epäonnistumisen hetkinä. Hänen tulee myös ohjata joukkoa kohti päämäärää vaikeinakin hetkinä. Ohjaaja voi joko edistää toiminnallaan ryhmää selviämään kunnialla ryhmän päämäärään tai epäonnistuneen toiminnan seurauksena hän saattaa erottaa ryhmän jäsenet toisistaan ja ryhmän perustehtävästä.

Ollessani ohjaajan roolissa pyrin kiinnittämään huomiota jokaiseen ryhmän jäseneseen. Mielestäni on erittäin tärkeää, että ohjaaja pyrkii pitämään ”langat käsissään” ryhmän kuohuntavaiheen aikana. Mikäli kuohuntavaiheessa tulee paljon ongelmia, ryhmä saattaa jopa hajota ennen projektin päättymistä.

2.2 Turvallinen ryhmä

Turvallisuudella tarkoitetaan tietynlaista yksilön tai ryhmän tilaa, jossa on mahdollisimman vähän minuutta uhkaavia tekijöitä, joista voi seurata häpeää, pelkoa, syyllistystä, arvottomuuden tunnetta ja se on myös selvää tietoutta hyväksytyksi tulemisesta. Fyysinen turvallisuus tarkoittaa turvallisuutta, jolloin ihmisen henki tai terveys ei ole uhattuna (Aalto, 2002, 6).

Ryhmän jäsenten on koettava ryhmänsä turvalliseksi, jotta ryhmässä oleminen on kannattavaa ja mielekästä. Ilman turvallista ryhmää ryhmän tavoitteen tavoittelu ja päämäärän saavuttaminen on melkein mahdotonta.

Omasta kokemuksesta tiedän, että sirkus on hyvin fyysinen taiteenala ja sirkusharrastus ja sen harjoittelu tapahtuu usein ainakin osittain fyysisessä kontaktissa toiseen ihmiseen. Sirkusharrastukseen kuuluu omien rajojen ylittämistä ja haasteiden kohtaamista. Turvallisuuden tunne sirkusharrastuksessa ensisijainen, jotta näitä rajoja ja haasteita voidaan rikkoa.

Turvallisessa ryhmässä pystymme ilmaisemaan itseämme ja omaa persoonaa sellaisenaan kuin sen on. Omat fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet, mielipiteet ja mieltymykset sekä arvomme, luovuutemme, unelmat ja aikomukset, tunteemme, tarpeemme, uskomme, leikkimielisyytemme ja pimeät puolemmet.

Turvalliset ryhmät ennaltaehkäisevät kiusaamista, päihteiden, väkivaltaa ja muita ongelmia. Turvalliset ryhmät ovat tukevat nuoren kehitystä. Huonossa ryhmässä koemme pelkoa. Emme kykene välittämään muista ryhmän jäseniä, vaikka haluaisimmekin.

Turvallisen ryhmän syntymiseen tarvitaan viittä eri osatekijää; luottamusta, hyväksyntää, haavoittuvaksi altistumista, tuen antamista sekä sitoutumista

1. **Luottamus.** Tulee antautua psyykkiselle ja fyysiselle haavoittuvuudelle suhteessa muihin ryhmän jäseniin
2. **Hyväksyntä.** Mitä haavoittuvuudelle alttiimmille alueille hyväksyntä meissä kohdistuu, sitä suurempi on turvallisuuden tunteemme.
3. **Haavoittuvaksi altistuminen.** Edellyttää uskallusta, avoimuutta ja itsensä ilmaisua. Mitä enemmän altistumme toisten varaan, sitä enemmän altistumme toistemme luottamuksen varaan ja teemme mahdolliseksi luottamuksen lisääntymiselle.
4. **Tuen antaminen.**
5. **Sitoutuminen.** Halu yhteistyöhön on viesti ryhmälle, joka kertoo halusta tavoittaa yhteinen päämäärä ja tavoite juuri tämän ryhmän kanssa. (Aalto 2002, 6-9.).

2.3 Suhde avustajaan sirkuksessa

Sirkuksen lajit, kuten; akrobatia, käsilläseisonta, jonglööraus ja tasapaino vaativat usein avustusta joko ohjaajalta tai toiselta ryhmän jäseneltä ensimmäistä kertoja niitä harjoiteltaessa. Tällaisessa lajissa on tärkeää kokea harjoittelu ja kanssaharjoittelijat luotettaviksi ja turvallisiksi, jotta vaativia liikkeitä harjoiteltaessa voidaan turvautua muiden avustukseen.

Turun AMK: n opiskeluaikana olen tehnyt akrobatiaa päälajinani. Lattia-akrobatialla tarkoitetaan maassa tehtäviä liikkeitä kuten kuperkeikka, kärrynpyörä, voltti jne. Lattia-akrobatiaa harjoiteltaessa akrobaattiset liikkeet ja vaativat harjoitteet tarvitsevat useita toistoja avustajan kanssa, ennen kuin niitä voidaan lähteä tekemään yksin. Akrobatiasa liikkeet pyrkivät ääriasentoihin ja ne ovat dynaamisinkin epätavanomaisia (Rinnevuori 2014,7).

Ryhmän jäsenten on koettava ryhmä ja kanssaharjoittelijat turvallisiksi ja luotettaviksi, jolloin heidän puoleensa voidaan kääntyä apua tarvittaessa. Sirkuksessa on hienoa se, että sitä voi harjoitella yksin, mutta usein sen harrastamiseen tarvitaan muita ja muiden apua. ”Hyvä spottaaja on yhtä arvokas kuin taitava voltin tekijä” (Sirkus- luovaa liikuntaa kouluun 2015).

Sirkusosaaminen jakaminen muille kanssaharjoittelijoille ja toisen auttaminen on mielestäni olennainen osa sirkusta ja sirkuksen harrastamista. Omasta kokemuksesta tiedän miten luottamussuhde avustajan ja liikkeen tekijän välillä vaikuttaa liikkeen onnistumiseen. Oman tahdon lisäksi onnistumiseen vaikuttaa se, luotanko minä akrobaattisen liikkeen tekijänä avustajaani vai en. Liikkeen tekijän ja avustajan välinen luottamussuhde on mielestäni hyvin keskeinen liikkeen oppimisen kannalta. Luotto avustajaan, toistot ja tahdonvoima liikkeen tekemiseen auttavat kehittymään ja oppimaan. Epäonnistumisen kokemukset vaikuttavat liikkeen opetteluun ja tietenkin fyysiset kivut pieleen menneen avustuksen seurauksena vaikuttaa negatiivisesti oppimiseen ja saattaa rajoittaa liikkeen tekemistä myöhemmin. Mikäli akrobaattisen liikkeen tekijä epäroii ja luottamussuhde liikkeen avustajaan on huono, hän saattaa jättää liikkeen kesken. Lisäksi avustaja saattaa käyttää liikaa voimaa avustettaessa, jolloin liike lähtee väärään suuntaan.

Olen itse hypännyt takaperin voltin paikaltani ja avustajani pyöräyttivät minut selälleni permantomatoille eli he käyttivät liikaa voimaa avustukseeni. Minulta lähti kirjaimellisesti ”ilmat pihalle” ja makasin lattialla selälläni puhumatta hetkeen. Epäonnistunut suoritus on vaikuttanut minuun myöhemmin liikettä harjoiteltaessa. Luotto uusiin avustajiin vaatii aina aikaa ja toistoja.

Olen huomannut omassa akrobatia pääalajiryhmässä ja muissakin akrobatiaryhmissä, että ryhmän jäsenten välille syntyy ikään kuin ”luottoavustajat” ja ilman kyseistä luottoavustajaa liikettä ei välttämättä lähdetä edes tekemään. Avustajan rooli on fyysisen puolen lisäksi selvästi myös henkinen liikkeen onnistumisen tsemppari.

Tarvitsemme turvallisia ryhmiä kasvualustan ja työelämän välille. Turvalliset ryhmät ovat myös edellytys jatkuvalla oppimiselle (Aalto, 2002, 4). Harrasteryhmät, kuten sirkus toimivat mielestäni loistavasti tällaisina, mikäli siellä toimii seuraavanlainen ilmapiiri: Sirkuksessa jokaisen tulee saada olla oma itsensä ja sirkuksen hienous on mielestäni siinä. On erittäin tärkeää, että ohjaaja antaa tukensa ja ymmärryksensä jokaiselle ryhmän jäsenelle.

Jokaisella on omat taitonsa, tietonsa ja mielestäni jokainen kehittyy omassa tahdissaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Vuorovaikutustaidot, tunneäly ja empatia kehittyvät turvallisessa ryhmässä automaattisesti ja nämä ovat tärkeitä taitoja elämän kannalta. Jokainen uusi ryhmä muotoutuu ja muodostaa käytäntönsä ja arvomaailmansa

vuorovaikutuksessa jäsenten ja ohjaajan kesken. Nämä vuorovaikutustaidot, joita tarvitsemme nyky maailmassa kehittyvät meillä normaalisti turvallisessa ryhmässä. Turvattomat ryhmät vaikuttavat vuorovaikutustaitojen kehitykseen kielteisesti. Fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset ominaisuutemme sekä taitomme kehittyvät turvallisissa ryhmissä.

2.4. Hyvin toimiva ryhmä

Monet kirjat käsittelevät hyvän ryhmän ominaisuuksia ja niissä usein toistuvat samat hyvän ryhmän piirteet. Hyvän ryhmän ominaisuuksia Kaukkilan ja Lehtosen mukaan ovat seuraavat (2007, 13): Ryhmäläisten kesken vallitsee perusluottamus, ryhmän tavoitteet ovat kaikille selvät ja pohditut, ryhmä toimii itsensä valvojana, kaikkien ryhmän jäsenten (tiedot, taidot, tunteet jne.) osataan käyttää hyödyksi, ryhmä antaa tukea, päätöksentekotavat ovat kaikille selvät, ryhmäilmasto on yksilöllisyyttä arvostava, sisäiset ristiriidat osataan käydä läpi. Hyvin toimiva ryhmä on tiivistettynä seuraava: ryhmä on hyvä ja hyvin toimiva silloin, kun kaikilla sen jäsenillä on hyvä olla. Ryhmänohjaajan tehtävä on osaltaan huolehtia siitä, että se toteutuu.

Sirkusryhmä toimii mielestäni ryhmänä hyvin, mikäli nämä edellä mainitut ehdot toteutuvat. Ohjaaja rooli on tässä keskeinen. Sirkusryhmän ohjaajana olen huomannut, että melko pienilläkin teoilla voi vaikuttaa ryhmään ja sen toimintaan. Ohjaajan on oltava hereillä ryhmän sen hetkisestä tilanteesta. Ohjaajana minulla on välillä kiire ja olen huomannut, että nopeat muutokset aikataulussa aiheuttavat helposti ahdistusta ja stressiä ryhmän jäsenten kesken. Ryhmän toiminta muovautuu koko ajan ja melko pienistäkin ohjaajan teoista johtavat ryhmän toimintaa nopeasti joko positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan. Pienet kivat yhdessä tekemiset ja kuulumisten vaihtamiset ryhmän jäsenten ja ohjaajan kesken ovat tärkeitä ja ennalta ehkäisevät mielestäni kriisien muodostumista. Ohjaajana koen tärkeäksi ennen kaikkea ryhmässä viihtyvyyden ja luottamuksen ryhmän ohjaajan sekä jäsenten välillä jolloin ryhmä voi toimia hyvin yhteen.

3 RYHMÄN JÄSENTEN ROOLIT JA TEHTÄVÄT

Rooli tarkoittaa meille ominaista tapaa toimia ryhmätilanteissa. Se on meille tuttu ja turvallinen tapa toimia. Ryhmän jäsenet saattavat myös odottaa meiltä tietynlaista käyttäytymismallia ja alamme toimia tämän mukaan. (Kaukkila, Lehtonen 2007, 52- 53).

Ryhmässä roolijaot ja tehtävät ovat mielestäni tärkeitä ryhmän toiminnan onnistumisen kannalta. Ryhmän ohjaajilla ja jäsenillä on omat tehtävänsä, joiden ehdoilla ryhmä saadaan toimimaan kohti haluttua päämäärää. Esimerkiksi sirkusryhmässä on huomioitava tällaiset ”roolijaot”, sillä ihmispyramidia rakennettaessa kaikki eivät voi tietenkään kiivetä päällimmäisiksi. Vaikka halukkuutta siihen olisi, fyysiikan lait tulevat vastaan. Esityksessä kaikkien ei myöskään kannata toimia juontajina esityksen viihdyttävyyden takia. Monesti sirkusharrasteryhmissä ilmiö on tuttu ohjaajille. Olen itse törmännyt useisiin sirkusharrastajaryhmiin, jossa toivottaisiin paljon erilaisia volttiheittoja, tuplavoltilentoja ja muita vaativia temppuja. Oppilaiden taidot eivät kuitenkaan ole vastanneet näitä tekniikoita vielä ja ohjaajana minun on kerrottava se heille.

Erilaiset luonteenpiirteet kohtaavat väistämättä uudessa ryhmässä. Erilaiset luonteenpiirteet meissä ihmisissä ovat usein mielestäni eduksi ryhmän kannalta, mikäli niitä hyödynnetään ryhmän kannalta toimivasti. Erilaiset näkemykset saattavat vahvistaa asioiden ratkaisumahdollisuuksia ja ohjaajan on taiteiltava erilaisten näkemysten ja persoonien välillä. Hänen on osattava ottaa erilaiset persoonat huomioon. Ryhmässä pyritään löytämään yhteisymmärrys ja välillä ristiriidat ja konfliktitkin voivat myös olla eduksi tässä. Ohjaajan on toimittava myötäilijänä, kuuntelijana ja hänen tulee toimia silloin, kun on lopullisen päätöksen aika. Ohjaajana minä kuuntelen oppilaitani mielelläni. Ohjaajan roolissa on tärkeää osata ratkaista erilaiset ryhmän jäsenten näkemykset ja toiveet oikeaan aikaan. Ryhmän on tarkoitus tavoitella päämäärää eikä jumittaa paikallaan.

3.1. Ryhmänohjaajan tehtävät

Taitava ohjaaja tiedostaa, miltä tuntuu olla ohjattavana ja millainen opetus ja ohjaus saattaa edistää oppimista. Hän tiedostaa myös sen, milloin opetuksesta ei ole hyötyä. Vuorovaikutteinen opettaminen vaatii ohjaajalta kykyä muuttaa opetusta tilanteen mukaan ja kykyä asettua myös oppilaiden asemaan. Kaikenlaiset kokemukset ja tilanteet, joissa ohjaaja on aiemmin ollut auttavat häntä jatkossa sopeutumaan uuteen ryhmään. Jokainen ryhmä on erilainen ja sirkusohjaajana joudun usein uuteen tilanteeseen. Kohtaan jokaisessa ryhmässä uusia asioita ja opin ohjaajana jokaiselta uudelta ryhmältä asioita. Ohjaajan työ on jatkuvaa oppimista, opettamista ja oman työn tarkastelua ja mukautumista muuttuvaan ympäristöön. Ryhmän ohjaajan tehtävät:

- Antaa aikaa tutustumiseen ja tavoitteisiin
- Herättää luottamusta ja turvallisuudentunnetta (ryhmän ja ohjaajan sekä ryhmäläisten välille)
- Hyväksyy ja havainnoi tunteita
- Mahdollistaa tilan(itselleen ja ryhmän sisäisille prosesseille)
- Toimii neuvojana/ kapellimestarina
- Ennakoi ja käsittelee pulmatilanteita
- Suunnittelee ja ohjaa ryhmäharjoituksia
- Hyväksyy epävarmuuden
- Toimii ryhmän säiliönä

(Kaukkila, Lehtonen 2007, 63-73.)

Olen itse havainnut sirkusopettajana seuraavia tekijöitä, mitkä ovat omasta mielestäni tärkeitä sirkusopettajan roolissa. Ensisijaisesti ohjaajan tärkein tehtävä on huolehtia ryhmän jäsenten fyysisestä turvallisuudesta. Sirkuksessa ennen kaikkea vastuu fyysisen ympäristön turvallisuudesta on ohjaajalla, mutta usein hän toimii myös henkisen puolen ”oppaana” ja kuuntelijana. Sirkusohjaaja vastaa ryhmän toiminnan suunnasta, tuntirakenteesta ja hänen tulee olla valmis muuttamaan tuntisuunnitelmaa tilanteen vaatimalla tavalla esimerkiksi oppilaiden väsymyksen vuoksi haastavat liikkeet kannattaa jättää suosiolla seuraaviin

harjoituksiin. Ohjaajan kokemus erilaisista tunteista auttaa havainnoimaan oppilaiden jaksamista ja täten muokkaamaan tuntisuunnitelmaa. Ohjaaja luo toiminnallaan tunneille tuntirakenteen, sisällön ja tekniset tavoitteet. Lisäksi hän vastaa vahvasti ryhmän jäsenten henkisestä puolesta ja jaksamisesta toimien tunneilmaston havaitsijana ja mittarina. Oppilaiden jaksamisen, tauotusten ajoittaminen ja harjoitteiden tulee kohdata. Sirkusopettajana toimin vahvasti yksilöiden fyysisten ja teknisten harjoitteiden opettamisen lisäksi oppilaiden henkisen puolen ohjaajana, mentorina & ryhmän toiminnan suuntaajana ja tarkkailijana. Sirkusohjaajana pyrin löytämään balanssin yksilöiden psyykkisten ja fyysisten ominaisuuksien sekä sosiaalisen oppimisympäristön välille. Mielestäni sirkusopettajan keskeinen tehtävä on toimia vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa. Hän voi vuorovaikutuksessa jäsenten kanssa edistää oppimista ja ryhmän koheesiota. Ohjaajan rooliin kuuluu niin fyysisen, psyykkisen kuin sosiaalisen turvallisen ympäristön vaaliminen.

3.2. Ryhmän jäsenten tehtävät

- Tulee olla paikalla sovittuna aikana sovitussa paikassa ja osallistua yhteisiin harjoituksiin.
- Ryhmän yhtenäisyys syntyy toimimalla yhteisten sääntöjen mukaan. Ohjaajan tulee siis luoda pelisäännöt, jotka ovat ryhmän toiminnan kannalta keskeisessä roolissa.
- Ryhmän jäsenten tulee kuunnella ja ottaa toisensa huomioon.
- Erilaisuus on hyvästä ja toisten luovuutta ja ideoita tulee kunnioittaa ja jokaisen ryhmäläisen panostus on yhtä tärkeä.

(Leskinen 2009, 18)

Taitava ryhmän jäsen osaa toimia erilaisten ihmisten kanssa ja hän osaa ottaa muut huomioon. Hän sopeutuu erilaisiin ryhmiin ja osaa antaa oman panoksensa ryhmälle. Sirkusryhmät ja muut harrasteryhmät vaativat niin ohjaajalta kuin ryhmän jäseneltä sopeutumista ja mukautumista muihin. Sosiaalinen vuorovaikutus ja hyvät vuorovaikutustaidot ovat omasta mielestäni ja monien kirjojen mukaan avain ryhmässä toimimiseen.

Olen itse havainnut seuraavia tärkeitä tekijöitä ja tehtäviä ollessani ryhmän jäsenenä. Muistan lapsuudesta, kuinka tärkeää minulle oli toimeen tuleminen muiden ihmisten kanssa ja muut ihmiset ylipäänsä. Sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan juuri sitä luontaista taipumusta kehittyä sosiaalisissa tilanteissa ja opimme kanssakäynnin kirjoittamattomia sääntöjä luonnostaan. Pienenä sirkusharrastajana vanhemmat tai muut aikuiset ovat vastuussa siitä, että harjoituksissa ollaan ajoissa, mutta muut yllämainitut ryhmänjäsenten tehtävät kuuluvat jokaiselle yksilölle pienestä asti.

Muiden ihmisten kuunteleminen ja kunnioittaminen opitaan jo pienenä ja tämä taito on tärkeä ryhmän jäsenelle. Erilaisten ihmisten kanssa työskentely opettaa jatkuvasti lisää ryhmän jäsenenä olosta. Olen ollut päiväkotikäisenä ns. ”tukilapsena” kehitysvammaisten kanssa ja uskon, että tämä on vaikuttanut siihen, että minun on nyt myöhemmin helpompi sopeutua erilaisiin ryhmiin. Ryhmän jäsenten välille syntyy väistämättä erilaisia suhteita ja erilaiset ihmistyytit tulevat toimeen keskenään mielestäni eri tavoin. Mielestäni sirkusryhmän jäsenen tärkeä tehtävä on kohdella kaikkia ryhmän jäseniä tasavertaisesti ja huomioida muiden erilaisuus.

Työskentely kaikkien ryhmän jäsenten kesken on suotavaa. Ohjaaja voi toiminnallaan vaikuttaa siihen, että ryhmän sisälle ei synny ns. ”sisäpiirejä” tai muita vastaavia. Jäsenenä oleminen on mielestäni nähtävä tärkeäksi, jotta muut jäsenet voidaan nähdä myös tärkeiksi.

3.3. Ryhmänohjaus sirkuksessa

Oman kokemukseni mukaan sirkusohjaajan ja ryhmän jäsenten välillä on side, jonka toimiessa sekä ryhmän jäsenet että sen ohjaaja nauttivat yhteisen päämäärän tavoittelusta. Sekä ohjaajalla että ryhmän jäsenillä on vastuita, joiden täytyessä toimivan ryhmän muodostuminen ja päämäärän saavuttaminen on mahdollinen. Mikäli ohjaaja tai ryhmän jäsen luistaa näistä vastuista tai ei noudata sovittuja pelisääntöjä koko ryhmän toiminta heikkenee. Ryhmän koheesion ja ryhmäläisten yhteenkuuluvuuden kannalta on erittäin tärkeää, että jokainen ryhmän jäsen sekä ryhmän ohjaaja kokee tulleen kuulluksi ja arvostetuksi ja jokaisen on koettava olonsa tarpeelliseksi ryhmän toiminnan kannalta. Tätä korostaa myös Sirkus- luovaa liikuntaa kouluun (2015). Mielestäni ohjaajan/ opettajan tehtävänä on huolehtia siitä, että näin toteutuu.

Sirkusopettajalla on mielestäni paljon keinoja käytössään ryhmän koheesion ylläpitämiseksi. Ohjaaja voi omalla toiminnallaan edistää ryhmän jäsenten suhteita ja ”määrätä” työskentelypareja/ ryhmiä. Hän voi mm. sekoittaa ryhmiä keskenään ja mikäli ryhmä on jakautunut paljon toisistaan. Hän voi erottaa toistensa kanssa aina työskentelevät toisistaan. Lisäksi hän voi keksiä erilaisia ryhmätehtäviä, pelejä ja leikkejä ryhmähengen nostattamiseksi.

Kiusaamistilanteet voivat olla ja ovatkin aina esteenä ryhmän koheesiolle. Kiusaaminen on saatava välittömästi loppumaan, mikäli sellaista imenee. Omasta kokemuksesta tiedän, että ohjaajan oltava tässä aktiivinen, jotta kiusaaminen saadaan loppumaan. Yleensä kiusaamistilanteen tulevat ilmi jossain vaiheessa. Siihen voi mennä aikaa ja luottamus opettajan ja oppilaan välillä auttaa tällaisia tilanteita varten. Luottamus jäsenen ja ohjaajan välille rakentuu ajan kanssa. Ryhmän jäsenet toimivat vuorovaikutuksessa ohjaajan kanssa. Sekä ohjaajan että ryhmän jäsenenä on arvostettava omaa ryhmää, jotta ryhmän toiminta, ryhmässä viihtyvyys ja ryhmän päämäärän saavuttaminen on mahdollinen.

4 OPPIMINEN SIRKUKSESSA

Oppiminen nähdään nykykäsityksen mukaan tiedon rakentamisen prosessina, jonka tuloksena on käsitteellinen muutos (Repo- Kaarento 2007, 15). Oppiminen nähdään nykyisin vuorovaikutusprosessina eikä se ole pelkkää tiedonsiirtoa esim. ohjaajalta oppilaalle. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Hauskuuden merkitys oppimisessa on korostunut viime vuosina. Leikkiessään ihminen uppoutuu tekemiseensä ja kun ihminen uppoutuu siihen, mitä tekee, hän oppii. Oppiminen on kahden tekijän: altistuksen ja kiinnostuksen kohteen lopputulos (Järvilehto, 7-18).

Tieteellinen tutkimus on osoittanut, että hauskanpito, innostuneisuus ja intohimo asiaa kohtaan tehostavat oppimista ja opiskelua (Järvilehto 2014, 17.) Oppimista ja opettelua tulisi lähestyä mielestäni leikkien, pelien ja hauskuuden kautta. Kun yksilöllä on innostus ja halu oppia hän myös oppii. Sirkusharrastuksessa hauskanpito ja opettelu ovat mielestäni samassa paketissa. Harjoitteet tehdään usein hauskanpidon kautta ja oppiminen tapahtuu miltei huomaamatta. Käsittelen leikin merkitystä sirkuksessa myöhemmässä kappaleessa vielä tarkemmin, sillä pelit ja leikit ovat olennainen osa sirkusharrastusta.

Jokainen oppii yksilöllisesti ja etsimmekin usein itsellemme sopivia tapoja opetella uusia asioita. Kokemuksesta tiedän, että sirkusopetuksessa yksilöt opettelevat uusia asioita ja temppuja usein yksin ja yhdessä muiden ryhmän jäsenten kanssa. Ryhmän merkitys on mielestäni tärkeä tekijä tässä prosessissa. Ryhmä voi edistää tai estää oppimista. Opimme uusia asioita joka päivä ja yhdistämme oppimiamme asioita jo aiemmin opittujen asioiden päälle.

Sirkusopetuksessa ohjaajana ollessani aktiivisen harjoittelun ja uusien tekniikoiden oppimisen yhteyden ja tulokset huomaa hyvin sirkustunneilla. Pienet lapset aloittavat harjoittelun ja tekniikan opettelu ja oppiminen kehittyy vaikeammaksi aina sitä mukaan, mitä kauemmin on harjoitellut. Ohjaajana minun tärkeä tehtävä on mielestäni tarjota ”uusia haasteita” oppilaille. Sirkustaiteen opetussuunnitelmassa painotetaan kokemista ja tekemistä harjoittelussa (Opetushallitus/ sirkustaide 2017). Luovuuteen rohkaiseminen, persoonallisen taidekäsityksen hyväksyminen ja tukeminen ovat lähtökohtia opetukselle.

Haasteita sirkuksen oppimisessa ja sirkuksen lajiopetuksessa tuottaa mielestäni ryhmän jäsenten hyvin erilainen tekninen taitotaso. Harrastajan roolissa tiedän, kuinka

turhauttavalta tuntuu toistaa yhtä ja samaa temppua vuodesta toiseen. Tiedän myös sen, että mikäli oma taitotasoni on esimerkiksi kyseisessä sirkuslajissa hyvä verrattuna muihin ryhmän jäseniin, en haasta itseäni ja motivaatio harjoitteluun on löyhä. Myös liian vaikeat temput omaan taitotasoon nähden aiheuttavat turhautumista ja nuorempien ryhmissä tunnilta jopa lähdetään pukuhuoneeseen kesken harjoittelun. Ohjaajalle tekninen taitotasoero ryhmässä on myös haaste, sillä ohjaajan pitää räätälöidä tunti koko ryhmälle, mutta ottaen huomioon yksilöiden tasoerot.

Useampi ohjaaja ryhmässä voi helpottaa ilmiötä, mutta olen huomannut, että valitettavasti usein sirkusopetus tapahtuu suurimmillaan kahden opettajan voimin. Jako pienryhmiin auttaa usein tällaisessa taito-tasoero tilanteessa. Lisäksi ryhmän jäsenten eli harrastajien taitoa kannattaa mielestäni hyödyntää esimerkiksi avustuksissa ja taitojen jakamisena.

4.1. Oppiminen ryhmässä ja ryhmän tuki

Kuten jo aiemmin totesin, ryhmällä on vaikutusta yksilön oppimiseen ja yksilön halukkuuteen oppia. Oman kokemuksen mukaan sirkustunneilla tekniikkaharjoitteet tehdään usein suuressa ryhmässä, mutta usein jokainen yksilö harjoittelee omia taitojaan vastaavia harjoitteita ja pyrkii kehittymään oman tasonsa mukaisesti, riippuen siitä, kuinka yksilötasoinen opetus on mahdollista järjestää. Ryhmätehtävät kuuluvat myös olennaisesti sirkukseen.

Kirjassa Innostu ryhmästä (Repo- Kaarento, 2007) käsitellään sitä, miksi ryhmässä opitaan ja miten ryhmä voi edistää oppimista. Kirjassa nostetaan erityisesti esiin se, että ryhmä voi vahvistaa opiskelumotivaatiota, jos ryhmällä yhteisen tavoitteen tavoitteluun tarvitaan kaikkia. Sama pätee myös sirkusryhmään.

Sirkusryhmässä jokaisen on löydettävä paikkansa ja koettava itsensä tarpeelliseksi. Esitystä tehdessä tämä on tärkeää ja jokaisen tulee saada olla lavalla. Ryhmästä löytyykin usein niitä, jotka ovat esillä ja äänessä ohjaajan on annettava huomiota ja myös hiljaisemmille oppilaille. Tämä ohjaajan huomionjako edistää ryhmässä oppimista ja toisten huomioon ottoa.

Sirkuksessa harjoitteluun ja tekniikoiden opetteluun emootiot eli tunteet kuuluvat osana oppimisprosessia. Omien tunteiden ilmaiseminen ja tunnistaminen on tärkeä osa vuorovaikutusta. Tunteet motivoivat meitä eteenpäin elämässämme ja vaikuttavat valintoihimme. Tunteet ohjaavat meitä osallistumaan ja hakeutumaan ryhmiin. Ryhmän tuki ja tunteiden näyttö muille on tärkeä osa harjoittelua. Sirkustunneilla läheisyys, kosketus ja halaukset kuuluvat usein harjoittelusaliin ja on tärkeää, että jokainen yksilö tuntee kuuluvansa ryhmään.

Epäonnistumisen hetkinä ryhmän tuki on tärkeä. Jokaisen yksilön tulee nähdä itsensä kuuluvaksi osaksi sirkusryhmää ja tämä on mielestäni tärkeää. Vetäytyminen ryhmästä ja muista ryhmän jäsenistä ei edistä mielestäni oppimista eikä ryhmän koheesiota. Vetäytyvät yksilöt saattavat haitata oman harjoittelun lisäksi koko ryhmän oppimista ja opiskelumotivaatiota. Hyvän oppimisilmapiirin synnylle on tärkeää opiskelijaryhmän sitoutuvuus ja yksilöiden halu sitoutua ja pysyä ryhmässä. Sama pätee esimerkiksi sirkusryhmässä.

Aiemmin puhuin avustajan merkityksessä sirkuksessa. Sosiaalinen merkitys ja sosiaalinen tuki sirkusharjoittelussa on myös monella muulla tapaa merkittävä. Ryhmän kannustus ja tuki sirkustemppeja harjoiteltaessa on mielestäni yksi suurimmista oppimista edistävästä asioista. Oma pystyvyyden tunne lisääntyy kannustettaessa ja halu oppia kasvaa ryhmän tuen myötä. Vertaistuki on myös tärkeää ryhmän jäsenten välillä. Samassa ryhmässä työskentelevät tietävät yhdessä mitä heikkouksia tai puutteita esimerkiksi harjoitteluvälineissä on ja asioiden jakaminen ryhmässä voi edistää oppimista.

Sirkus ja sirkustaidot ovat perinteisesti jakautuneet ja siirtyneet ”oppina” pitkään sitä harjoittaneilta seuraaville sukupolville. Omasta kokemuksesta tiedän, että Ilmiö on tuttu myös nykyisessä harjoittelusalissa. Esimerkiksi vaikean akrobaattisen sirkustempun osaava henkilö voi opettaa sitä muille ryhmän jäsenille ja tietotaito leviää vuorovaikutuksessa ryhmä jäsenten kesken.

4.2. Ryhmänohjaajan merkitys oppimisen edistäjänä

Lev Vygotskin (1978) kehittämällä lähikehityksenvyöhykkeellä tarkoitetaan kehitystasoa, jonka mukaan henkilö pystyy ratkaisemaan itselle vaikeita tehtäviä toisen osaavamman avustamana, vaikka itse ei vielä yksin sitä osaisi ratkaista. (Helkama, Myllyniemi, Liebking 2010, 385). Nämä ovat aina suhteessa itsenäisesti hallittujen tehtävien mukaiseen kehitystasoon. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sirkuksessa sitä, kun oppilas hallitsee kuperkeikan trampoliinilta hypäten eteenpäin, muttei osaa vielä volttaa. Sirkusopettaja voi tällöin toimia avustajana kyseisellä lähikehityksen vyöhykkeellä ja hän voi auttaa oppilasta siirtymään voltiharjoitteeseen avustamalla tämän ympäri.

Kokemuksesta tiedän, että ohjaajan on sitä helpompi opettaa uusia temppuja ja tekniikoita mitä yhtenäisemmällä tasolla oppilaiden tekniset taidot ovat suhteessa toisiinsa. Ohjaaja voi toiminnallaan luoda harjoittelulle otollisen ympäristön. Tutustuttaminen muihin ryhmän jäseniin ja me- henkisyys tunneilla ovat oppimista ja opettamista edistäviä tekijöitä. Ohjaajan tulisi vaalia näitä. Ohjaajan tulee myös ohjata ryhmän jäseniä toimimaan yhteisen tavoitteen suuntaisesti. Repo- Kaarenon (2007, 85) mukaan Morton Deutschin positiivisen keskinäisriippuvuuden teorian mukaan kun ihmiset ovat positiivisesti riippuvaisia toisistaan ja tuntevat hyötyvänsä toistensa panoksista, he haluavat pistää parastaan ja antavat vahvuutensa ryhmän käyttöön.

Ryhmän jäsenten on koettava olonsa tasa-arvoiseksi suhteessa toisiinsa, jotta opiskelu ryhmässä on mielekästä ja oppiminen tehokasta. Sirkusopettaja toimii ryhmädynamiikan eli jäsenten välisten jännitteiden ja vuorovaikutustilanteiden ohjaajana. Ohjaaja säätelee ryhmän toimintaa omalla käytöksellään. Omakohtaisen historiansa paljastamisilla ja omasta kokemuksesta kertomisella ohjaaja saattaa mielestäni vaikuttaa siihen, että ryhmän jäsenet luottava tämän ammattitaitoon. Näin ei kuitenkaan aina tietenkään tarvitse tehdä. Olen itse huomannut, että kerrottua omasta historiasta ja sirkustaustasta uudelle ryhmälle oppilaiden arvostus minua kohtaan on kasvanut. Sirkusohjaajan kannattaa pyrkiä luomaan hyvä ja turvallinen oppimista tukeva ilmapiiri heti uuden ryhmän kanssa. Hän voi halutessaan kertoa itsestä myös asioita, jolloin oppilaat voivat samaistua häneen ja tuntevat hänetkin yhtenä heistä.

4.3 Toimiva tuntirakenne

Sirkuksessa ja ryhmän opetustilanteissa toimivan tuntirakenteen luominen on edellytys sille, että ryhmä voi toimia ja oppia yhdessä. Tuntirakenteen suunnittelusta ja raameista vastaa tunnin vetäjä. Selkeä yhteinen aloitus ja lopetus luovat ryhmän jäsenet saman tehtävän äärelle ja ne ovat tärkeitä toimivan tuntirakenteen kannalta. Tunneilla toistuvat rituaalit ovat tärkeitä ja etenkin pienillä lapsilla selkeä kaava tunnin kulussa luo turvaa. Olen huomannut seuraavanlaisen tuntirakenteen toimivan hyvin sekä nuoremmilla että vanhemmilla harrastajilla. Numerot edustavat tuntirakenteen järjestystä ja sulkujen sisällä esimerkki siitä, miten sen voi toteuttaa käytäntöön sirkuksessa. Alla on merkitty kyseisen vaiheen tärkein tehtävä.

Toimiva tuntirakenne:

1. Tunnin aloitus (Kaikki piiriin, ohjaaja kertoo tunnin aiheen.)

Ryhmän jäsenet saadaan saman tehtävän ääreen

2. Alkulämmittely (Peli/ leikki esim. hippa, jossa kaikki mukana)

Yhdessä tekemisen meininki ja yhteinen tavoite

3. Erilaisten tekniikoiden harjoittelu (Fyysinen lajiharjoittelu, akrobatia, tasapaino, esityksen valmistaminen jne.)

- Keskittyminen tehtävään/ lajiin. Fokus harjoitteissa.

4. Voimat ja venyttelyt (Fyysisen lihaskunnan ja notkeuden vahvistaminen)

- Sirkustaitojen ylläpitämiseksi sekä onnistumisen kokemus ”minä jaksan”

5. Tunnin lopetus. (Piiri ja lopetus. Miten meni ja esim. läpsy opettajan käteen)

Ryhmän jäsenten kesken hyvän tunnelman ylläpito ja lopetus.

5 SIRKUKSEN PELIT, LEIKIT JA OPPIMINEN

Mielestäni sirkusharrastuksessa vahvuutena ovat sen pelit ja leikit. Kuinka ne sitten yhdistyvät käytännössä oppimisessa? Mielestäni pelien, leikkien ja yhdessä tekemisen merkitys on huomattava tekijä oppimisessa. Mielestäni sirkuksessa yhdessä leikkiminen on harjoittelun ja hauskanpidon lisäksi yhdessä opettelua ja uuden oppimista. Yhdessä leikimme, yhdessä opimme!

Pelit ja leikit ovat osa suuri sirkusta ja sirkusharrastusta. Muistan kuinka tärkeä osa tuntia alkulämmittely leikki ja loppupeli oli minulle pienenä sirkusharrastajana. Nyt aikuisena mietin samalla tavalla, sirkuksen alkuleikki ja loppupeli ovat mielestäni tärkeimmät ja ryhmää yhdistävimmät harjoitteet. Pelit ja leikit ovat mielestäni sirkusharrastuksen ”the thing” ja niiden merkitys oppimisen edistäjinä on mielestäni enemmän, kuin kuvittelemmekaan.

Leikit keventävät tunnelmaa ja ne toimivat myös oppimisen edistäjänä ja ne ovat tärkeitä ryhmän koheesion kannalta. Vygotski (1978) käyttää lähikehityksen vyöhykkeen käsitettä myös analysoidessaan pelien ja leikin merkitystä sosiaalisessa kehityksessä. Hänen mukaansa leikit ja pelit ovat tyypillisesti saman ikäisten vertaisryhmän vuorovaikutusta. Lapset ovat niihin sisäisesti motivoituneita, eivätkä he tarvitse leikkiäkseen erillistä kannustusta (Helkama, Myllyniemi, Liebkind 2010, 112).

Sosiaalisella sirkuksella tarkoitetaan sirkustoimintaa, jossa sirkusta käytetään välineenä muiden tavoitteiden ja taitojen saavuttamiseksi. Näitä tavoitteita ovat esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisy ja vuorovaikutustaitojen tukeminen. Sosiaalista sirkusta on toteutettu Suomessa jo noin kymmenen vuotta. Sovellettuna sirkus sopii kaikille: hyviä tuloksia on saatu mm. näkövammaisten, syrjäytymisvaarassa olevien nuorten, päihdekuntoutujien ja kehitysvammaisten sirkustoiminnasta. Sirkus sopii mitä erilaisimmille ryhmille ja yksilöille ikään, tai sukupuoleen katsomatta. Yhteisöllisyys, erilaisuus ja erityisyys ovat sirkuksen parissa juhlittuja asioita. (Suomen nuorisosirkusliitto 2017).

Sosiaalinen sirkus on mielestäni sirkuksen yksi hienoimmista saavutuksista. Sirkus edistää parhaimmillaan oppimista ja ehkäisee huonoille poluille ajautumista. Sirkuksen sovellusalat ovat mielestäni rajattomat ja sitä voidaan käyttää välineenä edistämään ja ylläpitämään ns. ”hyvää” maailmassa.

5.1 Sirkuksen pelit ja leikit

Oma kokemukseni leikeistä on seuraava: leikkiessään ihminen on luova ja käyttää mielikuvitustaan. Leikeissä on selvät rajat, mutta paljon vapautta joten niissä on aikuisenkin turvallista heittäytyä lapsenmieliseksi ja käyttää luovuutta. Leikki kuuluu kaiken ikäisille ja mielestäni leikin ja pelien tärkeys ja niiden käyttö on sirkuksessa hienoa. Jokainen saa turvallisessa ympäristössä ”olla lapsi” ja käyttää mielikuvitustaan. Sirkuksessa leikit kuuluvat kaiken ikäisille ja ne tuovat iloa sekä naurua elämään. Leikit ovat osa sirkusharrastusta, joten siellä niiden pelaaminen on sallittua ja aikuisetkin uskaltavat heittäytyä mukaan leikkeihin vähintään muutaman harjoittelukerran jälkeen.

Sirkuksen opetuksessa leikit ja pelit toimivat mielestäni ryhmän koheesion edistäjinä ja auttavat ryhmää luopumaan rajoitteista, joita yhteiskunnassamme on. Yhteiskuntamme rajoittaa mielikuvituksemme käyttöä paljon. Lapsi leikki luonnostaan ja löytää ympäriltään uusia mielenkiintoisia asioita meille tavallisista arkisista tavaroista. Tätä luontaista taitoa rajoitetaan myöhemmin ja sopeudumme aikuisena työelämään, jossa pallojen heittäminen kesken työpäivän saattaa vaikuttaa mielipuoliselta. Yhteiskunnassamme ei ole sopivaa leikkiä esimerkiksi piilosta työpaikan kokouksessa tai käsilläseisontaa hammaslääkärin odotustilassa. Sirkuksessa hienoa on mielestäni juuri näiden rajoitteiden rikkominen ja yksilön vapaus kokea iloa esimerkiksi lapsuuden lempileikistään. Olen huomannut, että aikuisryhmiä opetettaessa selkeät säännöt ja pelin idea on tehtävä ryhmän jäsenille selkeäksi, tällöin leikkiin uskalletaan ryhtyä mukaan. Lapsille säännöt ovat leikin ohjenuora, mutta leikkiminen tapahtuu usein luonnostaan.

Sirkusohjaajalla on tavoitteena luoda pelin ja leikin säännöt ja näiden sääntöjen kautta aikuistenkin on helppo hypätä leikkiin mukaan. Olen huomannut, että leikkiessään ihminen on iloinen ja selkeät säännöt luovat luovuudelle tilaa. Liian epämääräiset säännöt leikissä saattavat vaikeuttaa osallistujien intoa leikkiä kohtaan. Myös lapsiryhmissä on tärkeää antaa selkeät ohjeet siitä, missä rajoissa leikitään. Kaikki voivat tällöin antaa panoksensa leikille ja varsinkin lapset antautuvat usein leikkiin täysillä mukaan. Välillä sirkustunneilla tapahtuu tilanteita, joissa oppilas on toiminut toisen oppilaan sanojen mukaan leikin sääntöjen vastaisesti. Ohjaajan tehtävä on kertoa säännöt niin selkeästi, että kaikki ovat leikissä samojen sääntöjen mukaisesti mukana ja tällöin myös välttyään väärinymmärryksiltä.

5.2 Luovuus, luontevahvuudet

Luovuudella tarkoitetaan elämäntaitoa, joka näkyy toimintatavoissamme ja elämässämme päivittäin jollain tavalla. Luovuutta on kokeileminen, uskallus itsenäiseen työhön, omaperäisyys, uudenlainen tekeminen ja rajojen rikkominen (Uusitalo- Malmivaara, Vuorinen 148).

Sirkuksessa käytetään mielestäni paljon luovia harjoitteita ja yksilöiden luovuus pyritään löytämään. Luovuuden avulla syntyy jatkuvasti uusia, ainutlaatuisia ja omaperäisiä ideoita. Luovuus tarvitsee turvallisen ympäristön, jotta se voi kukoistaa ja sen voi löytää. Luovuuden vaaliminen sirkuksessa on arvokasta ja sirkus harrastuksena kehittää mielestäni yksilölle tärkeitä elämäntaitoja kuten vuorovaikutustaitoja, empatiaa, luovuutta, ymmärrystä, kuuntelemisen taitoa jne.

Jokaisella yksilöllä on luontevahvuuksia. Luontevahvuuksilla tarkoitetaan sellaisia piirteitä, jotka korostuvat meissä ja joita voimme harjoitteiden kautta harjoitella ja vahvistaa. Niitä ovat mm. sinnikkyys, reiluus, rohkeus, uteliaisuus, ystävällisyys, kiitollisuus, innostus, sosiaalinen älykkyys, ryhmätyötaidot, luovuus sekä itsesäätely. (Uusitalo- Malmivaara, Vuorinen, 8). Näitä kaikkia taitoja harjoitellaan mielestäni sirkuksessa pelien ja leikkien kautta.

Sirkuksessa jokainen on mielestäni omalaatuinen ja jokaisen tulee löytää omat vahvuutensa ja pakkansa siellä. Tämän takia sirkuksessa on useita eri lajeja, joista voi valita itselleen sopivan ja ohjaajan tulee huomioida yksilöiden eroavaisuudet. Ohjaaja luovii ryhmän jäsenten välissä käyttäen luovuutta ja pyrkii luomaan turvallisen ympäristön yksilöiden luovuuden löytämiseksi ja vapauttamiseksi sekä pyrkii harjoittamaan ja vahvistamaan luontevahvuuksia ja elämäntaitoja ylipäänsä.

Pelit ja leikit antavat luonnollisesti mahdollisuuden harjoitella epäonnistumisen tunnetta turvallisessa ympäristössä ilman pelon kokemusta. Niissä opitaan asettumaan toisen asemaan sekä opitaan noudattamaan annettuja sääntöjä. Sirkuksen pelit ja leikit ovat sirkuksen vahvuus ja ohjaajan tulee mielestäni luoda tunneille tilaa leikeille ja luovuudelle.

6 KOKEMUKSIA RYHMÄNOHJAUksesta

Selvitin opettajien kokemuksia ryhmänohjauksesta. Alla on sirkusopettajan, erityisopettajan sekä tanssiopettajan vastauksia siitä, miten he toteuttavat ryhmänohjausta käytännössä. Tein sähköpostikyselyn ja keskustelin lisäksi heidän kanssaan aiheesta. Analysoin heidän vastauksiaan ja niiden yhtäläisyyksiä ryhmän ohjaukseen liittyvistä kysymyksistä.

Valitsin kyseiset opettajat ensinnäkin siksi, että tunnen kaikki ja tiedän, että vastaukset on pystytty antamaan luottamuksellisesti ja rehellisesti. Lisäksi tiedän, että kaikilla haastateltavillani on ammattitaitoinen ja intohimoinen ote opettajan rooliin. Jokainen heistä pyrkii tekemään parhaansa uuden ryhmän kanssa. Lisäksi kaikki haastateltavat ovat erikäisiä ja he ovat toimineet opettajina aloilla eri ajan ja on mielenkiintoista verrata vastauksia toisiinsa. Vaikuttaako vastuksiin kokemus alalta, jos vaikuttaa niin kuinka paljon? Olen myös keskustellut haastateltavieni kanssa kirjallisen kyselylomakkeen lisäksi kahden kesken ja olen saanut mielestäni laajan kuvan näiden vastausten perusteella ohjaajan ja opettajan kokemuksista ja ohjaajan keinoista ryhmän hallitsemiseksi eri aloilta.

Taustoja haastateltavista: Sirkusopettaja on toiminut alalla jo pitkään ja hänellä on yli kymmenen vuoden kokemus sirkusalalta. Erityisopettajalla on pisin koulutus ja työkokemus opettajan ammatista. Hänellä on pitkä ura ihmisten parissa työskentelystä sekä paljon kokemusta erilaisista ryhmistä sekä hyvin toimivista että haastavista. Tanssiopettaja on itse harrastajasta siirtynyt opettajan rooliin vasta ja hän aloittelee työelämää opettajan roolissa. Mielenkiintoista nähdä, miten tausta, työkokemus ja mahdollinen koulutus vaikuttavat vastauksiin ja näkemyksiin ryhmänohjaukseen liittyen.

Esittelen haastattelun kysymykset, vastaukset ja johtopäätökset seuraavasti: Tummennettuna yllä on aihe, jota tutkin. Alla on muutamia tärkeitä otteita tiivistettynä opettajien vastauksista järjestyksessä. Tutkin ohjaajien yhtäläisyyksiä niistä keinoista, joita opettajilla on käytössään. Vastausten alta löytyy oma yhteenveto ja pohdinta vastauksia yhdistävistä ja niitä erottavista asioista. Kokoan vielä yhteen vastaukset ja oman pohdinnan pohjautuen aiemmin käsittelemiini aiheisiin, teorioihin sekä opettajien vastauksiin.

S= Sirkusopettaja **E=** Erityisopettaja **T=** Tanssiopettaja

Työkokemus, koulutus ja taustat

S: *"Sirkuskoulussa opetusvuosia on kertynyt n.11, sirkuskerhot mukaan laskettuna n.13 vuotta. Pääsääntöisesti 2- vuotiaista täysi-ikäisiin. Ryhmien koot ovat 8-20 oppilasta".*

E: *"Opettajana 16v. josta erityisopettajana 7v. 1-6 lk, pääosin 4-6 lk. "*

T: *" Olen opettanut 14-vuotiaasta asti, tanssiworkshopit ja Keikaus. 7-10v, 10-13v, aikuisten pienryhmä sekä sijaisuuksia teen kaiken ikäisille."*

Kaikki vastaukset kuvasivat intoa nykyiseen opettajan työhön. Ihmisten kanssa työskentely ja opettamisen into olivat syy halukkuudesta ryhtyä alun perin opettajaksi. Kaikki ovat aloittaneet opettamisen jo nuorena kerhossa ja ikään kuin ajautuneet opettamaan. Oma luonne kuvailtiin opettajalle sopivaksi. Kaikilla opettajilla tie opettajaksi oli melko samanlainen; harrastuksen kautta kerhon/ leirin vetäjäksi siirtyminen ja myöhemmin kouluttautuminen/ jääminen samalle opetuslalle.

Mielenkiintoista on se, että sirkusopettajalla ei ole virallista koulutusta Suomen ammattitutkintoon johtavista sirkuskouluista, mutta työkokemus sirkusopettajana toimimisesta on tuonut tarvittavan pätevyyden, ammattitaidon ja tiedon. Erilaiset ryhmäkoot ovat kaikille opettajille tuttuja. Erityisopettajan ryhmäkoot vaihtelevat 50 oppilaasta yksilöopetukseen asti. Ryhmäkoon vaihtelevuus vaatii ohjaajalta kykyä mukauttamaan opetus erikokoisille ryhmille.

Ryhmän koheesiota heikentävät tekijät

S: *"Huono ilmapiiri ja liian suuret tasoerot. Tietenkin näihin vaikuttavat seikat vaihtelevat ryhmän iän mukaan. Itse yritän erityisesti puuttua siihen, etteivät oppilaat arvostele negatiivisessa mielessä toistensa tekemistä tai vertaa liikaa itseään edistyneempään oppilaaseen. Myöskin opettajan selvä tietyn oppilaan suosiminen heikentää ryhmän ilmapiiriä".*

E: *"Oppilaalla tulee olla käsitys siitä, että hän voi saavuttaa tavoitteet ja, että hän saa tarvittaessa riittävästi apua. Pelko estää oppimisen jopa täysin, sillä huomio siirtyy kohti taistele/pakene reaktiota, jolloin oppilas saattaa esim. ajatella vain tunnin loppumista tai sitä, että muut eivät huomaa, ettei hän osaa tms".*

"Ryhmässä oppimista heikentää ryhmän organisoitumattomuus ja se, ettei tehtävä ole selkeä. Ryhmän jäsenten roolit voivat olla epäselviä ja odotukset toisia kohtaan eivät kohtaa todellisuutta".

T: *"Häiriötekijät ja riehuminen. Joku arvostelee tai haukkuu, josta syntyy pelkoa. Vaaditaan osaamista, ei pyritä oppimaan virheiden avulla silloin kasvavat paineet. Ryhmä ei tunne hyvin muita. Ei olla tehty esim. ryhmätehtäviä. Opettaja voi käyttäytyä tiedostamattaan huonosti oppilaita kohtaa, esim. olla liian jyreä."*

Ryhmän jäsenten väliset suhteet sekä ohjaajan vaikutus huomioitiin kaikissa vastauksissa. Taitotasokerot näkyivät sekä sirkusopettajan että tanssiopettajan vastauksista selvästi haasteena ohjaajan toiminnalle ja tuntien suunnittelulle. Erityisopettajan pitkäaikainen työkokemus näkyy vastauksen pituudessa ja ryhmän monipuolisessa tarkastelussa. Hän tarkastelee paljon ongelmien lähtökohtia kuten turvattomuutta, joista myöhemmin syntyy ongelmia kuten levottomuutta. Myös laaja ihmisen psyykkisen (puutteet yksilön sosiaalisissa taidoissa jne.), fyysisen (ohjaajan / oppilaan väsymys ja virittäytyminen jne.) ja sosiaalisen (vuorovaikutustaidot, myötätunto jne.) puolen tarkastelu on huomioitu ryhmän toiminnassa.

Vastauksia ja teorioita yhdistää se, että ryhmän koheesio nähdään monen tekijän summana ja siihen vaikuttaa sekä ryhmän jäsenen että ohjaajan psyykkinen, fyysinen sekä sosiaalinen virittäytyminen ryhmään. Huono ilmapiiri ja liian suuret tasoerot, häiriötekijät, riehuminen, epäoikeudenmukaisuuden kokeminen ryhmässä, turvattomuus, levottomuus, ryhmän organisoimattomuus, pelko sekä puutteet sosiaalisissa taidoissa nähdään ryhmän koheesioon ja oppimiseen negatiivisesti vaikuttavina tekijöinä.

Mielestäni myös liikunta alalla tulisi huomioida ongelmien lähtökohtia eikä vai itse ongelmia ryhmän koheesioon tarkastelussa, sillä ne olisi kenties helpommin ratkaistavissa. Resurssien

puute otetaan vastauksissa huomioon. Resurssit ovat vain usein rajalliset. Tämän olen myös itse huomannut esimerkiksi sirkusopetuksessa. Ryhmäkoot ovat usein suuria ja sirkusopettajia oli hyvä olla enemmän, jotta opetus olisi tehokasta ja erilaiset ryhmän koheesiota tukevat toimet olisi mahdollisia.

Ryhmän koheesiota vahvistavat tekijät

S: *"Ryhmän sisäinen kannustava ilmapiiri ja toistensa hyväksyminen".*

E: *"Opetuksen tulee olla riittävän selkeää ja edetä vuorovaikutuksessa oppilaiden osaamisen kanssa. Lähikehityksen vyöhykkeellä tulee liikkua ja opetus tulee suunnitella oppilaita ajatellen, mutta myös käytännössä toimivaksi".*

"Opettajan ja ohjaajan työ on jatkuvaa eettisten dilemموjen kohtaamista ja ratkaisua esim. kurinpidon suhteen. Miten säilyttää riittävä järjestys, mutta huolehtia kuitenkin siitä, että ryhmässä viihdytään ja opettaja ja oppilaat ovat tavallaan samalla puolella?"

T: *"Ryhmä, jossa kaikki ovat hengessä mukana. Jaksavat keskittyä opetukseen ja kuuntelevat ohjeet. Ketään ei arvostella tai jätetä ulkopuoliseksi. Muut auttavat toisia ja kannustavat, jos oppilas pyytää apua. Ihmiset tuntevat toisensa ja on tiivis. Kaikki viihtyvät ryhmässä".*

Sekä ohjaaja että ryhmän jäsen nähdään ryhmän koheesion sekä oppimisen kannalta tärkeinä. Toimiva koheesio on vuorovaikutusta ohjaajan sekä oppilaan välillä. Tähän vaikuttaa turvallisuuden tunne muista ryhmän jäsenistä. Jokaisen tulee saada olla oma itsensä ja opettajan tehtävä on huolehtia siitä, että se toteutuu ja opetuksen tulee vastata oppilaiden taitotasoa.

Ryhmä kehittyy ja muuttuu, opettajan tulee huomioida tämä opetuksessa. Vastaukset ovat yllättävän samankaltaisia. Oikeudenmukaisuus, avoimuus, luottamus, rehellisyys, kannustus, ryhmän tuki, pelit ja leikit sekä hyvä yhteishenki nähdään tärkeiksi ryhmän koheesiota edistäviksi tekijöiksi. Eritysopettaja tarkastelee vielä laajemmin sitä, kuinka pelit ja leikit voivat myös ahdistaa ja vaikeuttaa uuden oppimista mikäli yksilön pystyvyyden tunne on heikko. Omasta kokemuksesta tiedän, että harrastus tuo uuden oppimiseen sen lisän, että oppija ei ole ns. "pakotettuna" tunnilla vaan pitämässä hauskaa. Ohjaaja sekä ryhmän

jäsenet ovat muuttuvia, joten uudet tilanteet opettavat ohjaajaa toimimaan myöhemmissä tilanteissa.

Aiempien teorioiden, oman kokemuksen ja vastausten pohjalta voin sanoa, että ryhmän koheesion ja oppimista edistävät asiat tapahtuvat vuorovaikutuksessa ohjaajan ja jäsenten välillä. Ryhmän tuki, hyvä ilmapiiri, kannustus ja luottamus yksilöiden välillä on avain hyvän ryhmäkoheesion muodostumiselle. Oppiminen tapahtuu harrastuksessa leikkien, pelien ja harjoitusten kautta yhdessä muiden kanssa. Opettaja ja ryhmässä viihtyminen nähdään koheesion muodostumisen keskeisessä osassa, tapahtuipa opetus sitten harrastuksessa tai kouluympäristössä.

Ryhmän koheesio on ilmeisesti jatkuvasti muuttuva ja muovautuva ilmiö ja kaikki opettajat kuvasivat sitä, kuinka ryhmän koheesion eteen tulee tehdä töitä. Ryhmän ohjaajan ja opettajan tehtävänä on mielestäni tarkkailla ja edesauttaa ryhmän koheesiota ja sen muodostumista parhailla katsomillaan tavoilla.

Ryhmänohjaukseen liittyvät ongelmatilanteet

S: *"Nuorten oppilaiden kanssa helposti voi syntyä tyttö-poika vastakkain asettelu. Tytöt eivät halua tehdä poikien kanssa ja päinvastoin. Lasten kanssa käy myös helposti syrjimistä oppilaan taitotason vuoksi. Vanhempien oppilaiden kanssa taas on ilmennyt sellaista, että kaikki eivät kannu korteaan kekkoon esimerkiksi tunnin aikana tehtävissä järjestelyissä tai esitysten tekemisessä. Tämä aiheuttaa myöhemmin kitkaa niiden oppilaiden kanssa jotka tekevät aina kaiken työn".*

E: *"Jokainen ryhmä on erilainen ja opettajat kohtaavat monia ongelmatilanteita ryhmänohjaukseen liittyen. Osin jo siitä syystä, että tilanteet ovat kiireisiä, tilat ovatkin varattuja, tarvikkeita pitää hankkia vaivalloisesti, koneet eivät käynnisty ja tekniikka ei toimi jne. Ongelmatilanteet eivät onneksi kuitenkaan usein ole ylitsepääsemättömiä ja rauhallisuus, osaaminen, kokemus ja tehokkuus ongelmanratkaisussa auttavat asiaa".*

"Ennakointi on tärkeää. Ennalta voi suunnitella, miten eri toimijat voivat asiaa edistää ennalta, tilanteen hankaloituessa ja jälkeensä".

T: *"Joku on yksinäinen, eikä uskalla heittäytyä toimintaan mukaan. Silloin tietysti kannustan ja pyrin hänet saamaan porukkaan. Erilaiset häiriötekijät, pelleily. Kiusaamista on ollut kerran tunnin ulkopuolella".*

Ongelmatilanteet ovat tuttuja kaikille vastaajille. Ryhmät eroavat toisistaan ja erilaisissa ryhmissä törmätään erilaisiin ongelmiin. Kaikki haastateltavat kohtaavat töissään ilmeisesti ongelmatilanteita, sillä vastaukset tähän olivat hyvin pitkiä. Kiusaaminen nähdään ongelmalliseksi ja ylipäänsä ryhmän sisäinen vastakkainasettelu nähdään huonona ryhmän koheesion kannalta. Kiusaaminen on aina ongelmallista ja kaikki vastaajat sekä minä olen samaa mieltä tästä. Ongelmalliseksi nähdään myös resurssien ja tarvikkeiden puute.

Itselleni kiire on tuttua ja erityisopettaja mainitsee myös tästä. Sirkusopettaja mainitsee tyttöpoika asettelun ongelmalliseksi. Tätä eivät muut mainitse. Sirkusopettaja mainitsee lisäksi ongelmalliseksi ”epämääräisen” työnjaon. Sirkuksessa on paljon välineitä, joiden kantaminen on ryhmän jäsenten vastuulla. Samat ihmiset ovat usein kantamassa ja vastuu ei jakaudu tasan.

Aiempien teorioiden, vastausten ja oman kokemukseni pohjalta uskon, että ennakointi, tuntien suunnittelu sekä oma rauhallisuus on eduksi ongelmatilanteissa. Syrjiminen, kiusaaminen ja resurssien puute saattavat aiheuttaa ongelmatilanteita ja opettajan kokemus auttaa selviämään niistä kunnialla.

Opettajan keinoja yhtenäisen ryhmän luomiseksi

S: ” Kerrotaan oppilaille minkälaiset arvot meidän sirkuskoulussa on ja tarvittaessa selkeytetään Mitä se tarkoittaa. Ryhmän muodostumisvaiheessa käytän paljon tutustumisleikkejä ja paritehtäviä, että ryhmä tulee tutuksi nopeasti”.

E: ”Sopivan toistuvat rutiinit, joilla jäsennetään toimintaa ja virittäydytään yhteiseen tekemiseen. Puhe meidän ryhmästä ja sen positiivisista puolista muuta kuitenkaan vähättelemättä kohottaa ylpeyttä omasta ryhmästä. Onnistumisten muistaminen ja usko oman ryhmän tekemiseen”.

T: ”Tuntirakenne on aina sama. Alkulämpäksi ryhmäleikkejä, esim. erilaisia hippoja. Ryhmätyöskentelyissä pyrin sekoittamaan aina erilaisia ryhmiä. Kesken kauden tulleet, uusille oppilaille pätee sama homma. Näin ryhmä on tiivis ja tulee toimeen”.

Jokaisella opettajalla on näkemys niistä keinoista, millä ryhmästä saadaan tiivis. Tunneilla toistuvat rutiinit koetaan tärkeiksi. Tuttu kaava tunnin kulussa: aloitus, harjoitteet ja lopetus näyttävät toimivan kaikilla opettajilla. Erityisopettaja mainitsee, kuinka ryhmän tunnus, nimi ja logo, sekä me- henkisyys luovat ryhmän koheesiota.

Ryhmätyöskentely, parityöskentely sekä jako uusiin ryhmiin mainitaan vastauksissa ja ne ovat omasta mielestäni tärkeitä ohjaajan keinoja, jotta ryhmän jäsenet osaavat työskennellä toistensa kanssa. Tanssiopettaja huomioi ryhmänkoheesiossa myös sen, että kesken kauden mukaan tullut oppilas on uudessa tilanteessa ja opettajan tehtävä on ns. ”sovittaa” hänet mukaan ryhmään.

Ryhmätehtävät ja kaikkien kanssa työskentely tukevat ryhmän tiiviyyttä. Pelit ja leikit nähdään tärkeäksi keinoksi ryhmän koheesiolle. Erityisopettaja mainitsee hyvän huomion siitä, kuinka opettajan tulee tiedostaa, milloin peli ja leikki auttaa hyvällä tavalla kokemaan erilaisia tunteita, muttei saisi aiheuta stressiä tai pelkoa niitä harjoittaville.

Mielestäni ohjaajalla on paljon keinoja käytössään ryhmän koheesion edistämiseksi. Seuraavia ohjaajan keinoja koen tärkeiksi edellä mainittujen teorioiden sekä vastausten perusteella ryhmän koheesion edistämiseksi: tunneilla toistuvat rutiinit, lämminhenkisen ilmapiirin vaaliminen, ohjaajan kannustus, palautteenanto, pelit, leikit, ryhmätehtävät, selkeä ohjeiden anto, usko yhteiseen tekemiseen, tasa-arvo, kunnioitus, kuunteleminen, vuorovaikutus ryhmän jäsenten ja ohjaajan välillä sekä selkeät ”pelisäännöt” ryhmän toimintatavoista. Opettajan oma innokkuus ja kiinnostus opetettavaa asiaa kohtaan tärkeää, jotta opettaja antaa ja jakaa aidon panoksen oppilailleen.

7 POHDINTA

Minulle sirkusohjaajana tämä tutkimus on tuonut lisää tietoa siitä, kuinka suuri merkitys yhdessä tekemisellä, peleillä ja leikeillä on oppimisen edistämässä ja kuinka paljon ohjaajalla on keinoja vaikuttaa ryhmän koheesioon. Leikit ja pelit näyttävät edistävän ryhmän koheesiota sekä oppimista. Leikkien ja luovuuden lisääminen harjoituksiin näyttäisi lisäävän ryhmän jäsenten halukkuutta opetella uusia asioita.

Yhdessä tekeminen, ohjaajan kannustus sekä hauskuus näyttävät tuottavan hyviä tuloksia uuden oppimisessa. Yhdessä työskentely ja vuorovaikutustaidot ovat avain onnistuneeseen ryhmätyöskentelyyn. Näitä ohjaajan keinoja ryhmän koheesion edistämiseen ovat mm. pelit, leikit, me- henkisyys, kannustus, palautteen anto, turvallisen ryhmän vaaliminen, jokaisen ryhmän jäsenen taitojen hyödyntäminen, kiinnostus ryhmään sekä ennen kaikkea ohjaajan oma innokkuus opetettavaa asiaa kohtaan. Tutkimus osoitti myös sen kuinka samankaltaisia tilanteita ja ongelmia opettajat eri aloilla kohtaavat. Vastaus kysymykseen, millainen on hyvä sirkusohjaaja, on vahvistunut minulle tutkimuksen myötä.

Sirkus harrastuksena edistää parhaimmillaan luonteenvahvuksiamme, opimme elämäntaitoja, sirkustekniikoita, temppuja, nautimme yhdessä työskentelystä ja saamme näyttää itsestämme fyysiset, psyykkiset sekä sosiaaliset puolemme. Turvallinen ryhmä on edellytys sille, että ryhmä edistää positiivisia puoliamme.

Uskon, että ohjaajan taidot tiiviin ryhmän luomiseksi ovat pitkälti kiinni hyvistä vuorovaikutustaidoista. Sirkus harrastuksena on mielestäni loistava esimerkki yhdessä työskentelystä, hauskuudesta, innokkuudesta, luovuudesta, uuden tekemistä, vuorovaikutustaidoista sekä yhdessä oppimisesta. Ohjaajan tehtävä on toimia ryhmän opettajana parhaalla katsomallaan tavalla oman kokemuksensa ja persoonansa kautta. Uskon, että tulevaisuudessa ohjaajan pedagoginen taito korostuu varmasti sirkusopetuksessa. Sirkusalan ammattilaisia valmistuu Suomessa lisää joka vuosi. Oppilaiden taitotaso kasvaa varmasti samassa tahdissa suhteessa valmistuvien ammattilaisten määrään. Omaan työuraan ajatellen, tämä on hienoa.

Itselleni sirkuksessa sekä ohjaajana että jäsenenä tärkeintä on toisten ja itsensä hyväksyminen sellaisenaan kuin se on. Tällöin olemme mielestäni valmiit antamaan myös oman panoksemme ja parhaat puolemmme ryhmän käyttöön.

Sirkusharrastuksen vahvuutena on mielestäni juuri yhdessä tekemisen ilo. Harrastuksena sirkus kiteyttää tämän tutkimuksen tulokset hyvin yhteen, yhdessä leikimme, yhdessä opimme!

LÄHTEET

Aalto, M. 2002. Turvallinen ryhmä. Asemanlapset Ry. Forssa: Forssan kirjapaino Oy

Goleman, D. 2009. Sosiaalinen äly. Helsinki: Otava.

Helkama, K; Myllyniemi R. & Liebkind K. 2010. Johdatus sosiaalipsykologiaan. 3,- 8. painos. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 3-4 painos, Helsinki: Kirjayhtymä.

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kaipio, K. & Murto, K. 1988. Toimiva yhteisö. Jyväskylä: Jyväskylän koulutuskeskus.

Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Suomen mielenterveysseura. Helsinki; SMS-tuotanto Oy.

Kultturi ja menetelmäpankki. Viitattu 20.04.2017. Saatavissa:

http://www3.jkl.fi/kulttuuri/aitta/metetelmapankki/.filet/1452759983sirkusopas_osa1.pdf

Leskinen, E. 2009. Ryhmä toimimaan. Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Jyväskylä: PS-kustannus.

Myllyniemi, S. & Berg, P. 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa- aikatu tutkimus 2013. Helsinki: Opetus ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvosto, Nuorisosiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusseura ja tekijät.

Oinaala, A. 2013. Teatteri-, tanssi-, ja sirkusalojen osaamistarveselvitys. Musiikki-, teatteri-, ja tanssialan koulutustoimikunta. Helsinki: Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. Viitattu: 28.4.2017

http://www.oph.fi/download/151276_Osaamistarveselvitys_teatteri_tanssi_sirkus.pdf

Pruuki, L. 2008. Ilo opettaa. Tietoa, taitoa ja työkaluja. Helsinki: Edita.

Repo-Kaarento, S. 2007. Innostu ryhmästä, miten ohjata oppivaa yhteisöä. Helsinki: Kansanvalistusseura

Repo-Kaarento, S. 2013. Opet oppii. Viitattu 20.4.2017. Saatavissa http://www.opetoppii.fi/uploads/1/9/0/1/19016713/saara_repo_ryhmss_oppiminen.pdf

Rinnevuori, M. 2014. Lattia-akrobatian perusteet. Helsinki: Suomen Nuorisosirkusliitto.

Opetushallitus.fi. Taiteen perusopetus: Sirkustaide. Viitattu 20.04.2017. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/taiteen_perusopetus/sirkustaide

Suomen nuorisosirkusliitto. Viitattu 5.5.2017. Saatavissa: <http://snsi.fi/jasenyhteisoille/sosiaalinen-sirkus/#.WSrqfuuGPcu>

Uusitalo- Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä, näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valkeapää, M. 2011. Pomppivat pavut. Ryhmätoimintaa pienille ja isoille. Helsinki: LK-kirjat.